

ตัวตนในมิตรภาพและนัยที่มีต่อจริยศาสตร์สตรีนิยม

หลังจากที่ได้กล่าวถึงมิตรภาพและตัวตนที่อยู่ในมิตรภาพในความคิดของอริสโตเติล เราจะได้พิจารณาว่าความคิดเกี่ยวกับตัวตนที่ได้นี้มีผลอย่างไรต่อข้อโต้แย้งระหว่างจริยศาสตร์สตรีนิยมและจริยศาสตร์กระแสหลัก

5.1 ตัวตนในพื้นที่ส่วนตัว

ดังได้กล่าวแล้วว่า ตัวตนทางจริยศาสตร์ในแบบของอริสโตเติลเป็นตัวตนที่อยู่ทั้งในทีส่วนตัวและในที่สาธารณะ อริสโตเติลกล่าวถึงมิตรภาพ ความสัมพันธ์ ความเชื่อมั่น และอารมณ์ความรู้สึก ในความคิดของอริสโตเติล เมื่อเขากล่าวถึงจริยศาสตร์ สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งที่อยู่อีกด้านหนึ่งของทวินิยม และควรถูกให้คุณค่า ควรถูกรวมเข้ามาในขอบเขตของจริยศาสตร์ แต่ในความคิดของอริสโตเติลสิ่งเหล่านี้ไม่เคยถูกกันออกไปนอกเขตแดนทางจริยศาสตร์ตั้งแต่แรก เพราะสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนประกอบของชีวิตที่ดี ถ้าจริยศาสตร์พยายามจะตอบคำถามเกี่ยวกับชีวิตที่ดีของมนุษย์ พื้นที่ส่วนตัวก็เป็นเขตแดนทางจริยศาสตร์ ดังที่เราได้กล่าวไว้ในบทที่หนึ่งว่าประเด็นเรื่องตัวตนในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะเป็นประเด็นปัญหาสำหรับนักจริยศาสตร์สตรีนิยม กล่าวคือนักจริยศาสตร์สตรีนิยมพยายามชี้ให้เห็นว่าปัญหาของทฤษฎีจริยศาสตร์กระแสหลักก็คือการถือเอามาตรฐานของความเป็นชายเป็นมาตรฐานทางจริยศาสตร์ของมนุษย์ทั้งหมด ในวิธีคิดแบบนี้ ความเป็นหญิงและประสบการณ์ของผู้หญิงจึงถูกกันออกไปให้อยู่ชายขอบของจริยศาสตร์ เนื่องจากความเป็นชายถูกผูกโยงอยู่กับการใช้เหตุผลในพื้นที่สาธารณะและกับรูปแบบการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่เป็นนามธรรม ซึ่งความยุติธรรม ความเสมอหน้า และการไม่ละเมิดสิทธิของกันและกัน เป็นประเด็นหลัก จริยศาสตร์จึงไม่ครอบคลุมถึงสิ่งที่ประสบการณ์ซึ่งอยู่ในพื้นที่ส่วนตัวเช่นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ซึ่งเรียกร้องให้เราเห็นและรู้จักมนุษย์ในบริบทเฉพาะของเขา การที่จริยศาสตร์กระแสหลักมีลักษณะเช่นนี้ทำให้นักจริยศาสตร์สตรีนิยมมองว่าจริยศาสตร์กระแสหลักละเลยสิ่งที่มีความสำคัญในประสบการณ์ของผู้หญิง และถือเอาประสบการณ์ของผู้ชายเป็นหลัก และดังนั้น จริยศาสตร์จึงมีแง่มุมเชิงอำนาจอย่างเลี่ยงไม่ได้

5.2 จริยศาสตร์สตรีนิยมและจริยศาสตร์สตรี : แง่มุมทางการเมือง

อย่างไรก็ดี นักสตรีนิยมเช่นอลิสัน แจกการ์ (Alison Jaggar) เตือนเราว่าการพยายามโต้แย้งเพื่อให้ "สิ่งที่ผู้หญิง" ซึ่งอยู่ในพื้นที่ส่วนตัวเข้ามาอยู่ในเขตแดนทางจริยธรรม หรือความพยายามจะใช้สิ่งที่ "เป็นประสบการณ์ของผู้หญิง" เพื่อเป็นมาตรฐานทางจริยธรรม ไม่ทำให้ทฤษฎีหนึ่งเป็นสตรีนิยม ตราบเท่าที่ทฤษฎีเหล่านั้นไม่ได้กล่าวถึงระบบอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศ และไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อปลดปล่อยผู้หญิงจากการกดขี่ภายใต้ระบบเช่นนั้น ในความคิดของนักสตรีนิยมเช่นแจกการ์ จริยศาสตร์สตรีนิยมย่อมเป็นทฤษฎีปลดแอก และเป็นความคิดทางการเมืองในความหมายที่ว่า ทฤษฎีนั้นมีจุดสนใจอยู่ที่อำนาจและการกระจายอำนาจที่ไม่เป็นธรรม¹ เราจะเข้าใจความคิดของแจกการ์ได้ดีขึ้นเมื่อเราพิจารณาว่าทฤษฎีจริยศาสตร์ที่ถูกเรียกว่าเป็นจริยศาสตร์สตรีหมายถึงความว่าอย่างไร ความคิดทางจริยศาสตร์ที่มุ่งใช้ "ประสบการณ์ของผู้หญิง" หรือ "ลักษณะความเป็นหญิง" เป็นมาตรฐาน ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงแง่มุมเชิงอำนาจ หรือสื่อ้นัยว่าการที่ "ความเป็นชาย" ถูกทำให้เป็นมาตรฐานทางจริยธรรม สะท้อนระบบอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคมอย่างไร ลักษณะความเป็นหญิงในบางลักษณะ เช่นการรักนวลสงวนตัว ความเป็นแม่ การนุมนวลอ่อนหวาน ย่อมตามและประนีประนอม อาจถูกนำมาเชิดชูอย่างไม่ได้คิดวิพากษ์ และทำให้ถึงที่สุดแล้วกลายเป็นกรงขังผู้หญิงให้อยู่ในบทบาทที่สังคมผู้ชายเป็นใหญ่กำหนดไว้ให้ ในแง่จริยศาสตร์ที่เชิดชู "ความเป็นหญิง" อย่างไม่ระวัง จึงกลายเป็นสิ่งที่ทำร้ายผู้หญิง แทนที่จะช่วยให้สถานการณ์ของผู้หญิงดีขึ้น

การที่ข้าพเจ้าใช้เวลากล่าวถึงข้อกังวลของนักสตรีนิยมที่มีต่อจริยศาสตร์สตรี หรือจริยศาสตร์ที่มุ่งเอาความเป็นหญิงเป็นหลักในทางจริยธรรม เช่นจริยศาสตร์แห่งความอาทร (ethics of care) ก็เพื่อที่จะเสนอความคิดที่ว่า อันที่จริงแล้ว การให้คุณค่าเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับอำนาจอย่างเลียงไม่ได้ ไม่ว่าผู้ให้คุณค่าจะจงใจให้เป็นเช่นนั้นหรือไม่ การลงความเห็นว่าจะอะไรเป็นบรรทัดฐาน และอะไรเป็นสิ่งที่ควร เป็นการกระทำที่มีนัยทางการเมืองในความหมายที่ว่า มันเป็นการกระทำเชิงอำนาจ นักสตรีนิยม เช่นเดียวกับผู้ที่ต่อสู้เพื่อชนกลุ่มน้อยต่างๆ ตระหนักดีว่าการใช้อำนาจมีความหมายมากไปกว่าการข่มขู่ในทางตรง การที่คนเอเชียถูกทำให้คิดว่าการมีผิวขาว

¹ Alison Jaggar, "Feminist Ethics: Projects, Problems, Prospects", in *Feminist Ethics*, ed. Claudia Card (Kansas: University Press of Kansas, 1991)

และจุมกโด่ง หรือในอีกนัยหนึ่ง การมีลักษณะของชาวผิวขาว เป็นความงาม มีแง่มุมเชิงอำนาจไม่น้อยไปกว่าการล่าอาณานิคมทางการทหาร และยังจะลึกซึ้งร้ายแรงกว่าด้วยซ้ำเพราะนี่เป็นการกดขี่ที่ถูกทำให้เป็นส่วนหนึ่งของตัวเรา(internalized oppression) และถึงที่สุดแล้วการกดขี่ในแบบนี้ผลิตซ้ำตัวมันเองโดยผู้ถูกกดขี่นั่นเอง

ดังนั้นข้าพเจ้าเห็นว่า จริยศาสตร์แห่งความอาหารในแบบของกิลลิแกน แม้ว่าจะไม่ได้ใช้ภาษาชัดเจนในการอธิบายการกดขี่ของผู้หญิง แต่ด้วยการที่จริยศาสตร์แบบนี้เสนอตัวแบบใหม่ที่เป็นทางเลือกที่ต่างไปจากแบบเดิมที่ถูกถือไว้ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องและเป็นธรรมชาติ(เช่นความคิดที่ว่า จริยศาสตร์เป็นเรื่องของการใช้เหตุผลในพื้นที่สาธารณะเท่านั้น) จริยศาสตร์ในแบบนี้ก็ช่วยฉายให้เห็นถึงความไม่เป็นธรรมชาติของสิ่งที่เคยถูกถือไว้ว่าเป็นธรรมชาติ เป็นการตั้งคำถามกับความคิดพื้นฐานที่ระบบอำนาจแบบผู้ชายเป็นใหญ่ตั้งอยู่

ข้าพเจ้ากำลังจะนำไปสู่ประเด็นที่ว่า ความคิดแบบอริสโตเติลมีผลอย่างเดียวกันต่อสตรีนิยม แม้ว่าอริสโตเติลไม่ได้กังวลสนใจกับระบบอำนาจในความสัมพันธ์ระหว่างเพศ และไม่ได้มีเป้าหมายที่จะปลดปล่อยสตรีจากการกดขี่ในแบบที่แจกการ์เสนอว่าจริยศาสตร์สตรีนิยมต้องเป็น แต่ข้าพเจ้าอยากจะเสนอว่า อริสโตเติลมีประโยชน์ต่อสตรีนิยมในข้อโต้แย้งระหว่างสตรีนิยมและจริยศาสตร์กระแสหลักในสองทาง คือ หนึ่งในทางตัวทฤษฎีเอง อริสโตเติลแสดงให้เห็นอย่างเป็นระบบว่า การแบ่งทวินิยมมีปัญหาอย่างไร ในการคิดเรื่องจริยศาสตร์ และสองในทางความคิดพื้นฐาน การที่จริยศาสตร์แบบอริสโตเติลวางอยู่บนข้อสันนิษฐานที่ต่างจากจริยศาสตร์กระแสหลัก (เช่น ข้อสันนิษฐานที่เกี่ยวกับทวินิยมและการที่จริยศาสตร์ผูกโยงอยู่กับความเป็นชายและพื้นที่สาธารณะ) แสดงให้เห็นว่า ข้อสันนิษฐานเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ไม่ได้เป็นธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน (contingency) ความเข้าใจนี้มีความสำคัญเพราะจะทำให้เราถามต่อไปได้ว่า เหตุใดสิ่งที่ไม่แน่นอนเหล่านี้จึงถูกถือไว้ว่าเป็นธรรมชาติ และนี่จะตอบคำถามของแจกการ์ที่เกี่ยวกับระบบอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศ ดังจะได้อธิบายในสองข้อนี้ต่อไป

5.3 อริสโตเติลในฐานะทฤษฎีวิพากษ์

ข้าพเจ้าคิดว่า ประโยชน์ที่สำคัญที่อริสโตเติลให้แก่สตรีนิยมไม่ใช่เป็นการที่อริสโตเติลเห็นพ้องกับสิ่งที่สตรีนิยมเห็น แต่เป็นการที่อริสโตเติลได้อธิบายขยายความสิ่งที่เป็นประเด็นซึ่งมีความสำคัญสำหรับสตรีนิยม และได้อธิบายในลักษณะที่เป็นประโยชน์กับสตรีนิยม

นิโคมาเคียนแสดงข้อโต้แย้งระหว่างอริสโตเติลและทฤษฎีจริยศาสตร์ของเพลโตที่มีมาก่อน เช่นประเด็นเรื่องการใช้เหตุผลและอารมณ์ อริสโตเติลแสดงให้เห็นว่าเหตุผลไม่นำไปสู่การเป็นคนดี และได้วิเคราะห์การใช้เหตุผลแบบคณิตศาสตร์และแบบวิทยาศาสตร์ โดยกล่าวว่า การใช้เหตุผลในแบบดังกล่าวนี้ไม่ใช่เป็นแบบเดียวกับที่ควรเป็นในทางจริยศาสตร์ อริสโตเติลโต้แย้งว่า จริยศาสตร์ไม่ได้เป็นเรื่องของกฎสากล เพราะในชีวิตจริงมีเรื่องที่เป็นตัวแปรมากมาย คนจริงมีความเปราะบางไม่พอเพียง และชีวิตที่ดีไม่ใช่เป็นชีวิตที่อยู่เหนือบริบทเฉพาะอยู่ในโลกของแบบแต่เป็นชีวิตที่อยู่ในความสัมพันธ์ ที่ซึ่งความสัมพันธ์ส่วนตัว เช่นความเป็นมิตร ควรจะมีผลต่อการตัดสินใจทางจริยธรรม ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ไม่ใช่เป็นสิ่งใหม่สำหรับจริยศาสตร์สตรีนิยม อริสโตเติลและจริยศาสตร์สตรีนิยม มีความคิดพื้นฐานร่วมกันอยู่แล้วว่าความเป็นตัวตนในทางจริยศาสตร์เป็นตัวตนในความสัมพันธ์ (relational self) แต่ที่อริสโตเติลสามารถช่วยอธิบายเพิ่มเติมให้กับสตรีนิยมก็คือ อริสโตเติลทำให้เราเห็นถึงภาพที่ซับซ้อนของตัวตนทางจริยธรรม อริสโตเติลอธิบายว่า ความเป็นตัวตนในความสัมพันธ์ทำงานอย่างไรในทางจริยธรรม ข้าพเจ้าเห็นว่า คำอธิบายที่เกี่ยวกับโฟรเนสิส ทำให้เราเห็นอย่างเป็นรูปธรรม ถึงการทำงานร่วมกันระหว่างการใช้เหตุผล ความรู้สึก ความรับรู้ในสถานการณ์เฉพาะ และการรู้จักในคุณธรรมที่เป็นนามธรรม อริสโตเติลแสดงให้เห็นว่าการเป็นผู้มีคุณธรรม ต้องอาศัยความเป็นตัวตนทั้งหมด ทั้งในมิติที่เป็นอารมณ์และเหตุผล ซึ่งไม่ได้แยกกันเด็ดขาดตั้งแต่แรก เป็นการรับรู้ที่เป็นการ"เห็น"หรือเป็นการเข้าใจ การจะมีความเข้าใจในแบบนี้ เราจำเป็นต้องมีความสามารถที่จะเอาตัวเองเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้นๆ แทนที่จะดึงตัวเองออกมาให้เป็นผู้มองดูอยู่ภายนอก การเป็นผู้ดูอยู่ภายนอกทำให้เราไม่สามารถรับรู้ในรูปแบบที่จำเป็นสำหรับการเป็นผู้ตัดสินทางจริยธรรม

ในขณะเดียวกัน การมีโฟรเนสิสหมายถึงการเป็นผู้ที่คงตัวอยู่ได้ในคุณธรรมอีกด้วย นี่หมายความว่า คนดีของอริสโตเติลจะเป็นผู้รู้จักเลือกความสัมพันธ์ และรู้ว่าสถานการณ์ใดจะดำรง

รักษาความสัมพันธ์ โดยที่มีความเข้าใจในคุณธรรมเป็นหลักในการเลือก คนดีของอริสโตเติล จะไม่เลือกที่จะอยู่ในความสัมพันธ์ที่ไม่ดี ที่ไม่นำไปสู่การมีชีวิตที่ดีทั้งของตนเองและของผู้อื่น นี่เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่อริสโตเติลสามารถเพิ่มเติมให้แก่จริยศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์เป็นศูนย์กลาง อริสโตเติลสามารถทำให้ตัวตนที่อยู่ในความสัมพันธ์ เป็นตัวตนที่สามารถตัดสินใจความสัมพันธ์ที่ตนเองอยู่ได้ เพราะความสัมพันธ์สำหรับอริสโตเติลเป็นการเลือก และเป็นทางเลือกที่สะท้อนความเป็นตัวตนของเรา วิธีมองแบบอริสโตเติลจึงให้ภาพของตัวตนที่เติบโตในความสัมพันธ์ แต่ไม่ถูกจำกัดโดยความสัมพันธ์ที่ตนเองอยู่ ซึ่งแง่มุมนี้มีความสำคัญเพราะจริยศาสตร์แห่งความอาหารต้องตอบปัญหาว่า ผู้ที่อยู่ในความสัมพันธ์จะแยกแยะความสัมพันธ์ที่ดีออกจากความสัมพันธ์ที่ไม่ดีได้อย่างไร จริยศาสตร์แห่งความอาหารเสนอความคิดที่ว่า ความอาหาร ความรัก ความเห็นอกเห็นใจ และสิ่งต่างๆ เหล่านี้ที่เกิดขึ้นในบริบทของความสัมพันธ์ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าในทางจริยธรรม และระบบจริยศาสตร์ที่ไม่รวมถึงสิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นระบบจริยศาสตร์ที่มองชีวิตมนุษย์แบบที่คับแคบ ขาดหาย ไม่สมบูรณ์ (impoverish) แต่ในทางกลับกันจริยศาสตร์แห่งความอาหารก็จำเป็นต้องตอบคำถามว่าเราจะมีความมาตรฐานอย่างไรที่จะตัดสินใจว่าเมื่อไรควรจะอาหาร และเมื่อไรที่ความอาหารควรจะถูกจำกัด หรือถูกยกเลิกไป เช่นในกรณีนี้ที่ผู้หญิงตกอยู่ในความสัมพันธ์ที่ทำร้าย หรือเป็นอุปสรรคต่อการมีชีวิตที่ดีของผู้หญิงเอง หรือในกรณีที่ความอาหารเกิดขึ้นแต่เพียงฝ่ายเดียวและไม่เป็นผลดีกับคนทั้งคู่ในความสัมพันธ์ แน่แน่นอนว่าการสนับสนุนให้ผู้หญิงอาหาร เป็นสิ่งที่ใกล้กับสิ่งที่นักสตรีนิยมบางคนจะบอกว่าเป็นวัฒนธรรมทาส ในความหมายที่ว่าเป็นการสนับสนุนบทบาทเดิมของผู้หญิงที่ถูกกำหนดให้โดยสังคมผู้ชายเป็นใหญ่ ข้าพเจ้าคิดว่าทางออกของจริยศาสตร์แห่งความอาหารคือการคิดอย่างระมัดระวัง ถึงเงื่อนไขที่เหมาะสมสำหรับจะอาหาร และข้าพเจ้าคิดว่าความคิดเรื่องตัวตนที่เราเห็นในมิตรภาพ สามารถเป็นแรงบันดาลใจในการคิดประเด็นนี้

ตัวตนในมิตรภาพที่มีพื้นฐานอยู่บนความนิยมในคุณธรรมของกันและกัน (virtue friendship) เป็นตัวตนที่มีโพเนสิส หมายความว่าตัวตนแบบนี้เป็นผู้เลือกความสัมพันธ์และเลือกบนพื้นฐานของลักษณะนิสัยที่คงตัวของผู้เลือก และเลือกบนความรู้จักในความคิดของผู้ถูกเลือก เนื่องจากความคิดเรื่องมิตรภาพเกี่ยวพันอย่างสำคัญกับการเลือกและกับทางเลือกที่ถูกต้อง อริสโตเติลกำลังสื่อถึงตัวตนทางจริยธรรม ที่มีความอาหาร มีอารมณ์ความรู้สึก และในขณะเดียวกันเป็นตัวตนที่มีความฉลาดในอันที่จะรู้ว่ามีความอาหารต่อใคร เมื่อไร และอย่างไร

เมื่อเราพิจารณาความคิดเรื่องมิตรภาพ เราเห็นตัวตนที่อยู่ในความสัมพันธ์ และเราเห็นกระบวนการที่ตัวตนและผู้อื่นมีปฏิสัมพันธ์กัน มีอิทธิพลในการสร้างและเปลี่ยนแปลงกันและกัน และเราเห็นว่าโฟเรนสิสมีบทบาทอย่างไรต่อการที่ทำให้กระบวนการนี้เป็นไปได้ ในทางกลับกันเราเห็นอีกด้วยว่า การอยู่ในมิตรภาพทำให้โฟเรนสิสเติบโตขึ้นมาได้อย่างไร (ถ้าโฟเรนสิสถูกเข้าใจว่าเป็นการ"เห็น"ด้วยตัวตนทั้งหมดของเรา เราย่อมเข้าใจได้ว่าเรา"เห็น"มิตรได้มากกว่าเห็นผู้อื่น เพราะการมีความรู้สึกร่วม การมีประวัติศาสตร์ร่วมกัน และการรู้ข้อมูลเกี่ยวกับมิตร ในแง่นี้การอยู่ในมิตรภาพก็เป็นการฝึกหัดการมองเห็นโลก(perception)ของเรา เป็นการฝึกให้เราสัมผัสในการมองเห็นผู้อื่น คิดและรู้สึกในมุมมองของผู้อื่น และมีความอาทรต่อผู้อื่นในลักษณะที่เราพึงมีต่อมิตร) พุดอีกอย่างหนึ่งก็คือ เราไม่สามารถอยู่ในความสัมพันธ์ที่ดีได้ถ้าเราไม่มีโฟเรนสิส และเราไม่สามารถพัฒนาโฟเรนสิสได้โดยปราศจากความสัมพันธ์กับมิตร เพราะการอยู่ในความสัมพันธ์ที่ดีและการมีโฟเรนสิสหรืออีกนัยหนึ่งคือการเป็นคนดี มีผลเกื้อกูลเป็นเหตุปัจจัยของกันและกัน

ประเด็นที่สำคัญตรงนี้ก็ คือ การเห็นตัวตนในมิตรภาพทำให้เราเห็นกระบวนการสร้างตัวตนทางจริยธรรม ซึ่งมีนัยไปถึงการที่การแบ่งขั้ว เหตุผล / อารมณ์ ตัวตน / ผู้อื่น พื้นที่ส่วนตัว / พื้นที่สาธารณะ มีปัญหา นักจริยศาสตร์สตรีนิยมพยายามจะชี้ให้เห็นปัญหาของการแบ่งทวินิยมดังกล่าวอยู่แล้ว และอริสโตเติลได้เพิ่มเติมโดยการแสดงให้เห็น ผ่านความคิดเรื่องมิตรภาพ ว่าตัวตนทาง จริยศาสตร์อันที่จริงแล้วถูกสร้างมาอย่างไร โฟเรนสิสมาได้อย่างไร และเหตุใดความสัมพันธ์จึงเป็นสิ่งจำเป็น ตลอดจนได้ทำให้เราเข้าใจด้วยว่า ความสัมพันธ์ที่มีพื้นฐานอยู่บนความนิยมในลักษณะนิสัยของกันและกัน(ความสัมพันธ์แบบที่ดีที่สุด) เป็นการเลือกอยู่ตลอดเวลา ผู้ฉลาดย่อมเลือกที่จะสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดี นี่เป็นการบอกถึงการเป็นผู้เลือก(agency) ของผู้ที่อยู่ในความสัมพันธ์ เป็นการอธิบายว่าเหตุใดผู้ที่เป็นคนดีจะไม่สามารถมีความอาทรต่อผู้อื่นในแบบที่จะเป็นการทำร้ายตนเองหรือผู้อื่นได้เลย การพิจารณาตัวตนในมิตรภาพแบบอริสโตเติลทำให้เราเห็นว่าการคิดถึงตัวตนทางจริยศาสตร์ว่าเป็นตัวตนที่อยู่ในพื้นที่สาธารณะ และการเห็นจริยศาสตร์ว่าอยู่ในเขตแดนสาธารณะ เป็นความผิดพลาดอย่างไร เพราะอริสโตเติลชี้ให้เห็นถึงกระบวนการสร้างตัวตนทางจริยธรรม ว่าเป็นกระบวนการที่พึ่งพิงอิงอาศัยผู้อื่น อยู่ในบริบทของความสัมพันธ์ส่วนตัว อีกทั้งการแสดงออกถึงความเป็นคนดีมีคุณธรรมก็ไม่ได้แสดงออกในลักษณะที่ตัดขาดจากอารมณ์ความรู้สึก ระบบคิดแบบอริสโตเติลที่มีผู้ตัดสินใจทางจริยธรรมเป็นที่ตั้ง(agent centered) เป็นเครื่องมือช่วยส่องให้เห็นความซับซ้อนในตัวของผู้ตัดสินใจทางจริยธรรม และทำให้เราเห็นว่าการมีความเป็นผู้ใหญ่ในทางจริยธรรม กินพื้นที่ทั้งในส่วนตัวและที่สาธารณะ

5.4 อริสโตเติลกับทฤษฎีจริยศาสตร์กระแสหลัก

อลิสัน แจกการ์ วิจารณ์ทฤษฎีจริยศาสตร์กระแสหลักดังนี้ คือ หนึ่ง ทฤษฎีจริยศาสตร์กระแสหลักไม่ได้ใส่ใจในประโยชน์ของผู้หญิง แต่สนับสนุนให้ผู้หญิงพัฒนา "คุณธรรม" แบบผู้หญิงที่รับใช้ความต้องการของผู้ชาย ทำให้ผู้หญิงรู้สึกตัวว่าต้องเป็นฝ่ายที่อดทน เชื่อฟัง และยอมตาม สอง สิ่งที่อยู่ในพื้นที่ส่วนตัวไม่อยู่ในขอบข่ายจริยธรรม ทำให้ไม่มีที่สำหรับถามคำถามในเรื่องที่เกิดในพื้นที่ส่วนตัวเช่น ความรุนแรงในครัวเรือน สาม ไม่มองผู้หญิงว่าเป็นผู้ตัดสินใจทางจริยธรรม และไม่เห็นการมองประเด็นทางจริยธรรมของผู้หญิง ว่ามีคุณค่า ทำให้ความเห็นของผู้หญิงไม่ถูกให้ความสำคัญ สี่ เชิดชูสิ่งที่เป็นลักษณะของผู้ชาย เช่น ความเป็นอิสระ การไม่ขึ้นต่อใคร การใช้เหตุผล ห้า ทำให้ประสบการณ์ของผู้หญิง เช่น ความสัมพันธ์ในบริบทเฉพาะ อารมณ์ และการมีความรู้สึกร่วม เป็นสิ่งที่ไม่มีความสำคัญ²

อันที่จริงแล้วข้าพเจ้าเห็นว่าเราจำเป็นต้องแยกแยะระหว่าง ความเห็นของนักปรัชญาเกี่ยวกับลักษณะของผู้หญิง เช่น เห็นว่าผู้หญิงไม่มีความสามารถเท่าผู้ชายในการพัฒนาปัญญา(อริสโตเติลก็ตกอยู่ในข้อกล่าวหานี้ด้วย) กับลักษณะที่กดขี่ผู้หญิงที่เป็นส่วนหนึ่งของตัวทฤษฎีเอง ข้อกล่าวหาข้อที่สามที่ว่า นักจริยศาสตร์กระแสหลักไม่เห็นผู้หญิงว่าเป็นผู้ตัดสินใจทางจริยธรรม ไม่ได้หมายความว่า มีข้อบกพร่องในตัวทฤษฎีที่เป็นอันตรายต่อผู้หญิง เพราะการมองว่าผู้หญิงไม่มีความสามารถทางปัญญา หรือไม่มีความสามารถเท่าผู้ชายในการเป็นผู้ตัดสินใจทางจริยธรรม ถ้าความเชื่อนี้ไม่ได้มีลักษณะที่มีความจำเป็นต่อระบบความคิดทางจริยศาสตร์นั้น ความเชื่อนี้ก็อาจละทิ้งได้ง่าย เช่นที่นักจริยศาสตร์อริสโตเติลแบบใหม่(neo-Aristotelian)เลือกที่จะละทิ้งความเชื่อของอริสโตเติลเรื่องความสามารถของผู้หญิงและเรื่องทาส โดยที่การละทิ้งความเชื่อเหล่านี้ไม่ได้มีผลต่อระบบคิดโดยรวม ข้อวิจารณ์ที่หนึ่งก็อาจถูกแก้ไขได้โดยง่ายเหมือนข้อที่สาม เพราะถ้าถือเอาใหม่ ว่าหญิงและชายมีศักยภาพเท่ากันในความเป็นมนุษย์ และมีชุดของคุณธรรมเดียวกัน สิ่งที่เป็นข้อวิจารณ์ข้อนี้ก็ป็นอันตกไป อย่างไรก็ตามข้าพเจ้าควรต้องชี้ให้เห็นว่า มีข้อวิจารณ์จากฝ่ายสตรีนิยมที่ว่าอริสโตเติลมีความคิดที่เป็นอันตรายต่อผู้หญิง ในวิธีที่เขาแบ่งแยกทวิ

² Ibid. การแบ่งเป็นห้าข้อเป็นของ Tong, Rosemarie, *Feminine and Feminist Ethics* (California: Wadsworth Publishing Company, 1993), pp. 161-163.

นิยามระหว่างแบบและสสาร (form and matter) ในทฤษฎี theory ofhylomorphism³ ซึ่งเป็นที่เข้าใจได้ว่า แบบถูกเชื่อมโยงกับความเป็นชาย และสสารถูกเชื่อมโยงกับความเป็นหญิง อย่างไรก็ตาม เราควรพิจารณาสองข้อ คือ หนึ่ง อริสโตเติลมีความเห็นขัดแย้งกับเพลโตในเรื่องทฤษฎีแบบ โดยอริสโตเติลยืนยันว่าเพลโตมีความเข้าใจผิด ที่ว่าแบบมีอยู่เป็นต่างหากจากสสาร และมีความจริงมากกว่าสสาร⁴ อริสโตเติลเห็นว่า แบบและสสารไม่ได้เป็นต่างหากจากกัน โจนส์ กล่าวว่

"ดังนั้นอริสโตเติลจึงต้องปฏิเสธทวินิยมแบบเพลโต ปฏิเสธการแยกจักรวาลออกเป็นสองโลก สำหรับอริสโตเติล มีโลกเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น ซึ่งเป็นโลกของสิ่งที่ปรากฏอยู่จริง แบบเป็นเพียงแง่มุม (aspect) หนึ่งของโลกนี้ แยกได้ในทางความคิด (เช่นที่เราคิดถึงสี หรือรูปร่างเรขาคณิต) แต่ไม่อาจแยกได้ในความเป็นจริง"⁵

เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างอย่างสำคัญระหว่างทฤษฎีแบบของเพลโตและอริสโตเติล ทำให้เราเห็นว่าอริสโตเติลไม่ได้มีความคิดว่แบบแยกเป็นต่างหากจากสสารและจากสิ่งเฉพาะที่เป็นสิ่งปรากฏ(appearance)ในโลก ดังนั้นเราไม่อาจด่วนสรุปว่าความคิดเรื่องแบบและสสารของอริสโตเติลมีลักษณะที่เป็นอันตรายต่อผู้หญิงเพราะสื่อนัยที่เป็นทวินิยม (เหมือนในความคิดของเพลโต) แต่ถึงแม้ว่าความคิดของอริสโตเติลจะสื่อนัยเช่นนั้นจริง เราก็พึงระลึกว่าการแบ่งทวินิยมทางอภิปรัชญา ไม่อาจนำมาใช้ได้ทางจริยศาสตร์ ดังได้กล่าวแล้วว่าการแบ่งทวินิยมทางจริยศาสตร์ทำให้ความเข้าใจตัวตนทางจริยธรรมในแบบอริสโตเติลมีปัญหาอย่างไร ดังนั้นไม่น่าแปลกที่เราจะมองว่าความรู้ทางอภิปรัชญาและความรู้ทางจริยศาสตร์เป็นคนละแบบกัน เพราะอริสโตเติลพยายามทำให้เราเห็นว่า ความรู้ทางจริยศาสตร์ ต่างจากความรู้ผู้อื่น เพราะเป็นความรู้ในสิ่งที่ไม่แน่นอน มีตัวแปรและอยู่ในบริบทเฉพาะ และข้าพเจ้าได้พยายามขยายความว่า ความรู้ทางจริยศาสตร์จะเป็นความเข้าใจ(โดยตัวตนทั้งหมด) มากกว่าเป็นความรู้ในแบบที่ใช้ปัญญา

³ Charlotte Witt, "Feminist History of Philosophy". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2000 Edition). Edward N. Zalta, ed. Available from : <http://plato.stanford.edu/archives/win2000/entries/feminism-feminist>.

⁴ ในเรื่องความ "เป็นจริง" ของแบบในความคิดของเพลโต และทฤษฎีแบบที่อยู่เหนือโลก (transcendent theory of form) โปรดดู R.G. Collingwood, *The Idea of Nature*.

⁵ W.T. Jones, *The Classical Mind*, p. 219.

พิจารณาเอาเท่านั้น เมื่อพิจารณาว่าความรู้ในทางจริยศาสตร์มีลักษณะเฉพาะ ที่ต่างจากความรู้ที่เกี่ยวกับ"ความจริง"ภายนอก ทำให้เราเข้าใจได้ว่า ความคิดทางอภิปรายในเรื่องทวินิยมระหว่างแบบและสสาร(แม้หากอริสโตเติลคิดเช่นนั้นจริง) จะไม่มีผลข้ามเกี่ยวมาถึงทฤษฎีจริยศาสตร์⁶

ข้าพเจ้าเห็นว่า ข้อวิจารณ์ที่สอง สี่ และห้า ซึ่งมีความเกี่ยวพันกัน เป็นข้อวิจารณ์ที่แก้ไขไม่ได้โดยที่ไม่กระทบกระเทือนระบบจริยศาสตร์ทั้งระบบ และนี่เป็นจุดที่นักจริยศาสตร์สตรีนิยมควรให้ความสนใจ จริยศาสตร์กระแสหลักมีข้อสันนิษฐานร่วมกันว่า ขอบเขตจริยธรรมอยู่ในพื้นที่สาธารณะที่จะเข้าถึงได้โดยลักษณะความเป็นชาย ความคิดที่แบ่งทวินิยมระหว่างพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ และมองว่าจริยศาสตร์เป็นสิ่งที่อยู่ในพื้นที่ส่วนตัว(และดังนั้นสิ่งที่เป็นส่วนตัว เช่นอารมณ์และความสัมพันธ์ ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับจริยศาสตร์) มีแง่มุมทางการเมืองอย่างชัดเจน ดังเช่นที่ มาร์เซีย โฮมียัค (Marcia Homiak) กล่าวว่า

"พื้นฐานของข้อวิจารณ์ของสตรีนิยมเกี่ยวกับการใช้เหตุผลสมบูรณ์ (rational ideals) คือว่า การใช้เหตุผลแบบนี้ในการแก้ปัญหาทางจริยธรรม ละเลยบทบาทของอารมณ์และสิ่งเฉพาะในชีวิตมนุษย์ที่ทำให้เป็นสากลไม่ได้ แต่พื้นที่ของอารมณ์และความสัมพันธ์เฉพาะเป็นพื้นที่ของผู้หญิงมาในประวัติศาสตร์ ดังนั้นการใช้เหตุผลสมบูรณ์เสนอว่าความกังวลสนใจที่เป็นปกติในชีวิตของผู้หญิงเป็นสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตที่ดีที่สุดและไม่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลว่าอะไรเป็นสิ่งที่ควรทำ...การใช้เหตุผลสมบูรณ์เสนอว่าผู้หญิงไม่สามารถใช้ชีวิตทางจริยธรรมได้...การใช้เหตุผลสมบูรณ์อาจถูกถือเป็นผู้ให้กีดกันคนที่ถูกผูกโยงอยู่กับร่างกายและการทำงานของร่างกายมากกว่ากิจกรรมทางการใช้เหตุผล ไม่ว่าจะการใช้เหตุผลจะถูกเข้าใจอย่างไรก็ตาม การมองคน "ชั้นต่ำ" แบบเหมารวมที่เป็นการกดขี่

⁶ อย่างไรก็ตามก็ดี มีนักปรัชญาสตรีนิยมบางคนที่จะโต้แย้งกับข้อสรุปนี้ และยืนยันว่าการแบ่งแบบและสสารในความคิดของอริสโตเติลเป็นการแบ่งแบบทวินิยม และไม่อาจแยกออกได้จากความคิดทางจริยศาสตร์ของเขา เช่น Charlotte Witt. "Form, Normality and Gender in Aristotle: A Feminist Perspective". *Feminist Interpretations of Aristotle*. Cynthia Freeland, ed. (Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, 1998.) เนื่องจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่ได้มีขอบข่ายที่ลึกลงในอภิปรายของอริสโตเติล เพียงแต่ต้องการจะชี้ให้เห็นถึงส่วนที่เป็นประโยชน์ของอริสโตเติลต่อจริยศาสตร์สตรีนิยม ดังนั้นจึงขอไม่ยกเถียงในประเด็นดังกล่าวนี้ในรายละเอียด

มักจะรวมถึงภาพลักษณ์ของพวกเขาว่าถูกกำหนดโดยสิ่งที่ เป็นเช่นเดียวกับสัตว์โลก หรือสิ่งที่ เป็นเรื่องทางร่างกาย นี่คือเหตุผลว่าทำไมการใช้เหตุผลสมบูรณ์จึงสามารถสนับสนุนความคิดที่เป็นอคติต่อคนผิวสีและคนที่ไม่มีการศึกษา"⁷

ถ้านักสตรีนิยมกล่าวถูกต้อง ในเรื่องที่ว่าภารกิจกันเอาประสบการณ์ของผู้หญิงออกไป ไม่ได้เป็นการกระทำอย่างบังเอิญ และไม่ใช่ว่าเป็นเพราะความเป็นหญิงในความเป็นจริงแล้วไม่เกี่ยวกับจริยธรรม แต่ภารกิจกันเอาประสบการณ์ของผู้หญิงออกไปเป็นการกระทำที่จำเป็นต้องเป็นเช่นนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับระบบอำนาจแบบผู้ชายเป็นใหญ่ที่เป็นบริบทของทฤษฎีจริยศาสตร์เหล่านั้น หรืออีกนัยหนึ่ง ความคิดที่ว่าทฤษฎีจริยศาสตร์ไม่ได้เป็นอิสระจากระบบอำนาจไม่เท่าเทียมกันที่เป็นระบบหลักในสังคม แต่วิธีคิดทางจริยศาสตร์ มีผลมาจาก และส่งผลสนับสนุนระบบอำนาจนั้น เราจะเห็นได้ว่า การที่อริสโตเติลยืนยันว่าในการพิจารณาเรื่องราวทางจริยศาสตร์ เหตุผลและอารมณ์ พื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะไม่สามารถแยกออกจากกันอย่างชัดเจน เป็นการรวมเอาส่วนที่เป็นชายขอบเข้ามาในศูนย์กลาง และนี่เป็นการให้คุณค่าใหม่กับส่วนที่เป็นชายและส่วนที่เป็นหญิง ทำให้เราเห็นถึงระบบจริยศาสตร์อีกระบบหนึ่ง ที่ความเป็นหญิงในความหมายที่ถูกจำกัดความโดยจริยศาสตร์กระแสหลัก ถูกนำมาเป็นคุณสมบัติหลักในการพัฒนาศักยภาพทางจริยธรรม

ข้าพเจ้าเห็นว่า ระบบจริยศาสตร์แบบอริสโตเติลมีประโยชน์ต่อสตรีนิยมในสองแบบ คือหนึ่ง เป็นตัวเทียบให้เห็นแง่มุมที่มีลักษณะผู้ชายเป็นใหญ่ ของจริยศาสตร์กระแสหลัก และสอง อริสโตเติลอธิบายการเป็นคนดี และการใช้เหตุผลทางจริยธรรม ในแบบที่เป็นการขยายความในสิ่งที่นักจริยศาสตร์สตรีนิยมพยายามจะพูด ข้าพเจ้าเชื่อว่าความคิดเรื่องโฟรเนสิสที่แสดงให้เห็นความสอดคล้องเป็นเนื้อเดียวกันระหว่างอารมณ์และเหตุผล หรือในอีกแง่หนึ่งแสดงให้เห็นว่าอารมณ์เป็นการตัดสินคุณค่า และเป็นรูปแบบของการรับรู้แบบหนึ่ง เป็นมโนทัศน์ที่มีประโยชน์ในการอธิบายถึงปัญหาของทวินิยม และเป็นสิ่งที่นักสตรีนิยมสามารถใช้เพื่อเป็นทุนในการคิดพิจารณาเรื่องอารมณ์และเรื่องพื้นที่ส่วนตัวต่อไป

⁷ Marcia Homiak, "Feminism and Aristotle's Rational Ideal". Julie K. Ward, ed., Feminism and Ancient Philosophy (New York: Routledge, 1996), pp. 119-120.